

KEREKES DÓRA

Nemzetközi Falufejlesztési Kiállítás – Budapest / Dunakeszi 1929

1929. január 26-án az *Uj Barázda* című napilap rövid közleményben adott tájékoztatást arról, hogy 1928 augusztusában, Bernben tartott ülésén a Falufejlesztési Nemzetközi Bizottság (*Commission Internationale pour l'Amélioration de la vie rurale*) határozatot hozott, hogy 1929. június 7–8-án, illetve 10-én Bukarestben tartják a Nemzetközi Falufejlesztési Kongresszust. Az ezt megelőző napokban – június 1–4. között – azonban Budapestre érkeznek a kongresszus résztvevői (kül- és belföldi agrárvezetők és falufejlesztési szakértők), ahol előkészítő ülésekre kerül sor.¹ A kongresszus mindössze négy és fél hónappal előzte meg a fekete csütörtököt (1929. október 24.) és az azt követő nagy gazdasági világválság kirobbanását, témáit, a taglalt problémákat tekintve már érezhető volt a válság számos előjele.

A budapesti tanácskozás: a falufejlesztés problémái

Az 1928. augusztusi döntést követően Budapesten haladéktalanul megalakult a kongresszus szervezőbizottsága, amely a Faluszövetségnél működött, dr. Schandl Károly vezetésével.² 1929. március elején már összeállt az előzetes program. Ebben szerepelt, hogy a nemzetközi résztvevőkkel együtt megtekintenek egy Budapest környéki magyar falut,³ ahol a Faluszövetség kiállítást rendez. Cél volt, hogy a magyar program felvegye a versenyt a bukarestivel. A szervezők a konferenciaelőadásokat és beszélgetéseket három fő csomópont köré csoportosították: 1. A falufejlesztési vezetők szervezete és a jövőbeni hatékonyabb szervezés lehetőségei; 2. A falufejlesztés szempontjából hogyan kell az iskolai és iskolán kívüli népoktatást hatékonyabban szervezni; 3. Az agrármozgalmak jelentősége a falufejlesztés szempontjából.⁴ Emellett kötetlen beszélgetéseket terveztek a falvak közigazgatási és kulturális fejlődésének biztosításáról, a falusi szabad oktatás legjobb módszereinek és eszközeinek megtárgyalásáról, a szövetkezeti mozgalom szerepéről a falusi lakosság életszínvonalának emelésében. Nagyon jó vitára készültek, ugyanis sikerült a korszak legjelentősebb szakembereit Budapestre csábítani. Közöttük volt Friedrich von Lindequist (1862–1945) német gyarmatosítási tisztviselő, aki délnyugat-afrikai tapasztalatait követően, 1907 és 1911 között a német kormány államtitkáraként a gyarmatok településfejlesztése kapcsán vált híressé,⁵ Asher Hobson, az Amerikai Egyesült Államok tengeren túli agrárérdekeit képviselő hivatalának (*Foreign Agricultural Service*) vezetője, a belga földművelésügyi miniszter, egyben a Nemzetközi Falufejlesztési Bizottság tagja és tiszteletbeli elnöke, Paul de Vuyst (1863–1950), és a kiváló svájci szakember, dr. Ernst Laur is. Emellett minden európai állam részt vett a kongresszuson.

1 *Uj Barázda*, 1929. január 26., 5.

2 Schandl Károly, dr., (Bakonybél, 1882. május 10.–Stanford, USA, 1972. március 18.), nyugalmazott földművelésügyi államtitkár, országgyűlési képviselő, az Országos Központi Hitelszövetkezet alelnök-vezérigazgatója.

3 *Magyar Országos Tudósító*, Budapest, 1929. március 5.

4 *Magyar Országos Tudósító*, Budapest, 1929. január 26.

5 Gründer, Horst: *Lindequist, Friedrich von*. In: *Neue Deutsche Biographie*, 14 (1985), 601. Falufejlesztési elképzeléseit kifejti itt: Lindequist, Friedrich von: *Deutsch-Ostafrika als Siedlungsgebiet für Europäer unter Besichtigung Britisch-Ostafrikas und Nyassalands*. München–Leipzig, Duncker & Humblot, 1912.

A résztvevők május 31-én érkeztek meg Budapestre, és másnap már a Mezőgazdasági Múzeumban üléseztek, ahol 11.45-kor Horthy Miklós, Magyarország kormányzója is megjelent.⁶ A magyar agrárpolitika kiemelt jelentőségűnek tartotta, hogy a bukaresti értekezlet előtt érkeznek a nemzetközi szakemberek Magyarországra, mert így – mint fogalmaztak – a kongresszus résztvevői megismerkedhetnek a magyar agrár- és falusi körülményekkel, sőt összehasonlíthatják azokat a román viszonyokkal. Számukra nem volt kétséges, hogy a szétszabdalt, a trianoni döntést még mindig emésztő ország a nem megfelelő eszközrendszerrel is magas színvonalú munkát végez, és az ebben az ágazatban dolgozók a motorjai a falusi szociális és kultúralet fejlesztésének.⁷

Az 1929. június 1-jén, hétfőn megtartott előadások ország-szerte, de nemzetközi szinten is nagy érdeklődésre tartottak számot. Lindequist *Miként volna megszervezendő az iskolai népoktatás a falu jóléte, gazdasági és kulturális fejlődése szempontjából?* című előadásában a falu népoktatásáról fejtette ki nézeteit, egyszerre szólva a földművelésügyi és a közoktatási szakemberekhez. Részletesen rámutatott a falusi népoktatás fontosságára, illetve azokra az eszközökre, amelyek a falu kulturális haladásának elősegítésére alkalmasak. Ezek – szerinte – a következők: falusi népiskolák, továbbképző iskolák, mezőgazdasági szakiskolák, magasabb fokú tanintézetek gyakorlati gazdák részére, különböző háztartási iskolák falusi nők részére és mezőgazdasági főiskolák. Kifejtette, hogy az iskoláztatás különböző szervein kívül még a mezőgazdasági kiállítások, falusi vándorkiállítások, a mezőgazdasági szaksajtó és irodalom, a vetített képes és filmelőadások is nélkülözhetetlen eszközei a falusi kultúránívó emelésének. Elmondta azt is, hogy – véleménye szerint – szerves kapcsolatot kell létesíteni a különböző mezőgazdasági szakoktatási intézmények között, hogy a városi tanintézetek teljesen kikapcsolhatók legyenek.

Mitrovics Gyula debreceni egyetemi tanár előadásában arról beszélt,⁸ hogy a falu politikai érvényesülésének, az önkormányzati szellem megerősödésének a legnagyobb szerepet szánja a falu felemelkedésében. Kifejtette, hogy Magyarország miként látja az iskolai és iskolán kívüli népművelés kívánalmait. Hangsúlyozta a gazdasági, politikai, népjóléti és erkölcsi szempontok együttes érvényesítésének szükségességét. Valamint azt is, hogy a gazdasági szempontok érvényesítését különösen megkívánja a mezőgazdasági termelés és értékesítés akkori válsága, a többlettermelés, a standardírozás és márkázás kérdésének sürgős megoldása. Fontosnak tartotta továbbá a politikai demokrácia érvényesülését az állami élet legszélesebb területein, és úgy vélte, hogy a kulturális demokráciával kell odahatni, hogy a politikai demokráciának csak az előnyös oldalai érvényesüljenek. Mindezt csak a legintenzívebb és agrárjellegű népművelés útján tartotta lehetségesnek. Javasolta, hogy ezek elérése érdekében rendezzenek be minta parasztgazdaságokat, létesítsenek nép- és vándor-

6 *Pesti Hírlap*, 1929. június 2., 25.

7 *Magyar Országos Tudósító*, Budapest, 1929. január 26.

8 Mitrovics Gyula (Sárospatak, 1871. június 29.–Stuttgart, 1965. március 17.) filozófus, esztéta, neveléstudós, egyetemi tanár, pedagógiai író, az MTA levelező tagja (1935–1947).

könyvtárakat, az iskolán kívüli népművelést központilag szervezzék és irányítsák, a nép- és kultúrházakat pedig szereljék fel szemléltető eszközökkel, rádióval, vetítógéppel stb.⁹

Émile Blanchard francia szakember hangsúlyozta, hogy a tapasztalatok szerint semmi értelme nincs a gazdasági szakoktatásnak az elemi iskolákban, inkább felsőfokon kellene intenzívvé tenni a falusi ifjúság iskolai és iskolán kívüli oktatását. Elmondta, hogy Franciaországban a tanítók egy része speciális képzésben részesül a falusi oktatás és továbbképzés szempontjából, és mintagazdaságokban szerzi meg a gyakorlatot a falusi ifjúság oktatásához. Haetiens asszony a belga háztartási iskolák működéséről számolt be. Dr. Ernst Laur a svájci gazdaszövetség népművelési, oktatási és továbbképzési tevékenységét ismertette és hangsúlyozta, hogy nemcsak gazdasági, hanem kulturális, etikai és társadalmi téren is a boldogulás lehetőségét kell biztosítani a falusi nép számára. A cseh Paleček szintén szükségesnek ítélte a falusi nép intenzívebb nevelését, oktatását és továbbképzését, mert a falu népe nemcsak gazdasági, hanem kulturális szempontból is alárendelt helyzetben van. Igen fontosnak tartotta a falu önerejéből létesítendő szabadiskolák felállítását. A Lengyelországot képviselő dr. Jan Lutosławski (1875–1950) mindenekelőtt a papok fontos szerepére mutatott rá a falusi népoktatás terén, majd a mozi és rádió jelentőségét fejtegette a falu népművelése szempontjából.¹⁰

Enrico Beretta, az olasz Opera Nazionale Dopolavoro központi igazgatója, azzal a kérdéssel foglalkozott előadásában, hogy mi a jelentősége a különböző agrárreformoknak a falusi népiélet emelése szempontjából. Rámutatott arra, hogy az egyes államok a falusi lakosság életszínvonalának javítását, a falusi nép anyagi és szellemi fejlődését legtöbbször csupán társadalmi szervezkedéssel igyekeznek elősegíteni. Olaszország azonban – Benito Mussolini (1883–1945) miniszterelnök akarataiból – állami intézményt teremtett: az Opera Nazionale Dopolavorót, amelynek célja és feladata, hogy a kultúra áldásait és vívmányait a legkisebb faluba is eljuttassa, és az itteniek – akiket az állam legerősebb pilléreinek nevezett – „*kultúremberhez méltó életet élhessenek*”. Beretta elmondta, hogy intézménye ma már egész Olaszországban tevékenykedik, hogy a régi, elavult, demagóg formákkal szemben morális és materiális segítség nyújtásával felemelje a falu népét, akik így részévé válhatnak a nemzeti életnek. Az olasz kormány kirándulásokat szervez a falusiaknak, támogatja szórakozásukat. Pékár Gyula¹¹ javaslatára a kongresszus egyhangúlag elhatározta, hogy táviratban üdvözli Mussolini falufejlesztés terén kifejtett eddigi nagyszabású és eredményes tevékenységét.¹²

Paul de Vuyst határozati javaslatot terjesztett elő a faluvezetés helyes megszervezésének követelményeire vonatkozóan. Eszerint szükséges a mezőgazdasági termelés rentabilitásának fokozása, a falusi családok életének messzemenő védelme, a falusi gyermek erkölcsi és vallásos nevelése, a falusi népoktatás kiépítése, a falu belső életének megjavítása és megszépítése, a falu közlekedési viszonyainak javítása,

falusi egyletek, gazdakörök, olvasóköri, gazda ifjúkörü, népkönyvtárak létesítése, a falu szociális viszonyainak erőteljesebb tanulmányozása és a falusi vezetők szociális érzésének fokozása. A kongresszus elfogadta az új státutumokat, a költségvetést és zárszámadásokat, illetve megválasztotta a falufejlesztés nemzetközi bizottságának új vezetőségét.¹³ Enrico Beretta Augusto Turatinak (1888–1955), az Opera Nazionale Dopolavoro elnökének megbízásából ünnepélyes beszéd kíséretében átadta Mayer János földművelésügyi miniszternek, Firmin Graftiau elnöknek, Pekár Gyulának és dr. Schandl Károlynak a Dopolavoro legnagyobb kitüntetését, az aranyérmét a falufejlesztés terén szerzett érdemeikért.

A dunakeszi kiállítási meghívó

Nemzetközi falufejlesztési szakemberek Dunakeszin

A kongresszus – ahogyan számos előadó is elmondta – nemcsak az elméleti, de a gyakorlati megvalósítással is foglalkozott. A magyar fogadó fél éppen ezért június 2-ára, Dunakeszire tanulmányi kirándulást szervezett a résztvevőknek. „E kiállításnak különleges célja, hogy a nemzetközi falufejlesztési kongresszus alkalmából a világ minden országából ideseregülő falufejlesztési és agrárszakemberek előtt a magyar falu kulturális gazdasági és szociális intézményeit bemutassa”¹⁴ – fogalmaztak.

Hogy miért Dunakeszit választották a kirándulás helyszínül? Fekvése, Budapesthez való közelsége, könnyű vasúti és közúti megközelíthetősége mellett az is sokat nyomott a latban, hogy lakosság úm. „színmagyar” volt, hiszen Alag ebben az időben nem volt Dunakeszi része, így a falu lakosságának 98%-a volt magyar.¹⁵ A kiállítás hatalmas eseménynek számított az ekkor mintegy 9000 főt számláló településen.¹⁶ Ugyanis nemcsak a falu, de a járás és környék problémáival foglalkozó országos intézmények is bemutatták működésük eredményeit: így a „Hangya” Országos Fogyasztási és Értékesítési Szö-

9 A falufejlesztés problémája. In: *Pesti Hírlap*, 1929. június 4., 6.

10 A falufejlesztés problémája. In: *Pesti Hírlap*, 1929. június 4., 6.

11 Rozsnyói Pekár Gyula (Debrecen, 1866. november 8.–Budapest, 1937. augusztus 19.) író, újságíró, országgyűlési képviselő, vallás- és közoktatásügyi államtitkár, tárca nélküli miniszter, a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagja, 1920-tól 1936-ig a Petőfi Társaság elnöke.

12 Befejződött a harmadik nemzetközi Falufejlesztési Kongresszus. In: *Nemzeti Újság*, 1929. június 4., 7.

13 Elnök: Firmin Graftiau (Belgium), alelnökök: Richard volt földművelésügyi miniszter (Franciaország), Friedrich von Lindequist (Németország), dr. Keynon L. Butterfield egyetemi tanár (Amerikai Egyesült Államok), Enrico Beretta (Olaszország), dr. Schandl Károly, (Magyarország) és dr. Jan Lutosławski (Lengyelország).

14 Magyar Országos Tudósító jelentése, Budapest, 1929. május 27.

15 Bisztrai Tibor: *Dunakeszi demográfiaja és társadalmi tagozódása 1910 és 1949 között*. In: *Dunakeszi története II. 1910–2017*. Főszerk. Kerekes Dóra. Dunakeszi, Dunakeszi Város Önkormányzata, 2018., 184.

16 1930-ban 9068 fő volt Dunakeszi lakossága. Bisztrai, 2018., 181.

vetkezet, a Népegészségügyi Múzeum, az Országos Központi Hitelszövetkezet, az Országos Mezőgazdasági Kamara is.¹⁷

A június 1. és 3. között látogatható kiállítást a Dunakeszi Római Katolikus Elemi Iskola és az óvoda összes termében, valamint a Községháza (mai Városháza) nagytermében építették fel. A rendezők a Faluszövetség, Dunakeszi és a Váci járás községei voltak,¹⁸ az előkészületeket április hónapban kezdték meg. A megszervezésért ügyvezető igazgatóként Bohunka Lajos dunakeszi főjegyző és Nagy Sándor, a Faluszövetség igazgatója feleltek; ügyvezető főtítkárok Bajnok Géza dunakeszi iskolaigazgató-tanító és Radnóti István, a Faluszövetség titkára voltak.

A kiállítást több szakcsoportra osztották. A mezőgazdasági vezetője dr. Pethő József, dunakeszi állatorvos lett, de részt vállaltak benne Frankl Richárd és Gottlieb Ottó, a konzervgyár igazgatói, K. László József községi bíró, id. A. Lengyel János községi törvénybíró, Legéndi István, a Dunakeszi Gazdakör elnöke, ifj. A. Lengyel János és G. Veres György, a Dunakeszi Gazdakör alelnökei, Holovics György, Szabó János és Gombai Ferenc kigazdák is. A kertészeti szakcsoportért Blauhorn Jenő főkertész felelt, aki Wrbovszky Ferencel, a Műhelytelep főkertészével dolgozott együtt. A méhészeti szakcsoport tevékenységét Turcsányi Géza felügyelte, a vadászatiét Kotschy Viktor mérnök. A kézműipari szakcsoport élén Heinisch Gyula iparostestületi és iparoskört elnök állt, az ő munkáját Jakovljev Csedomír, id. Jantsky László, Makkay Lajos csizmadiamester és Varga József szabómester segítették. A szövetkezetek bemutatásáért Szentés Rezső, a Hitelszövetkezet elnöke felelt, vele dolgozott Bakos Rezső, a Hangya Szövetkezet és Kratzl Gyula, a MÁV Fogyasztási Szövetkezet elnöke. Az egészségügyi szakcsoport dr. Hajagos László járási tisztiorvos irányítása alatt állt, akinek munkáját dr. Cseresnyés Ernő, Dunakeszi megbecsült községi orvosa segítette. A kulturális és iskolaügyek bemutatását végző szakcsoport élén Bajnok Géza iskolaigazgató-tanító állt, aki Nagy Lajos és Turbéli Sándor tanítókkal, Göbel Adél és Tóth Mária (Mariska) tanítónőkkel, az Iskolánövérrel, Krusóczky (Körmendy) Lajos, műhelytelepi iskolaigazgatóval, Kocsner (Szilvágyi) Róbertné és özv. Máthé Jánosné műhelytelepi tanítónőkkel, továbbá Hitter (Eőri) Barna tanítóval dolgozott együtt. A régészeti szakcsoport Nagy Zoltán állomásfőnök, a művészeti Vezényi Elemér dunakeszi festőművész irányítása alá került. A népművészeti, háziipari és kézimunka szakcsoport munkájáért Tóth Mariska és Göbel Adél tanítók, valamint az Iskolánövérrel feleltek.¹⁹

A helyeikhez és a járási falvakhoz fordulva a szervezők hangsúlyozták, hogy a Nemzetközi Falufejlesztési Kongresszus szakembereinek látogatása miatt „külön kérünk méltó anyagot a bemutatásra; tanulságos és gyönyörködtető kiállításunkat és a vele kapcsolatos ünnepségeket mindenki tekintse meg.”²⁰ A ki-

állításra részt venni szándékozók május 25-ig jelentkezhettek a községházán, ahol nevüket, pontos lakcímüket, a kiállítandó tárgyak darabszám szerinti leírását és azok szállítási módját is le kellett adniuk. A kiállításon közérdekből részt vevő kiállítók (erkölcsi testületek, iskolák, egyesületek stb.) ingyen vehettek részt, azok, akik hasznot reméltek a részvételük által, a fedett területért négyzetméterenként 2, a fal- és szabadterületekért négyzetméterenként 1 pengőt fizettek. A tárgyakat május 29. reggel 9 órától május 31. este 8 óráig lehetett a helyszínre juttatni, amiért cserébe elismervényt kaptak. Ennek bemutatásával kapták később vissza kiállítási tárgyait.

A kiállítást június 2-án nyitották meg, és ünnepélyes keretek között fogadták a községháza előtt a Budapestről autóbuszon érkező falufejlesztési szakembereket. A község határában a lovasbandérium várta őket, a faluba érve pedig magyar ruhás lányok, leventék és cserkészek sorfala között vonultak egy diadalkapuig. Itt Mayer János földművelésügyi miniszter és K. László József, a falu bírója köszöntötte a vendégeket, utóbbi kiváló beszédet is mondott. Majd a Hősök emlékműve (ma: Szent István utca és a Kistemplom utca között) előtt felállított díszemlényhez mentek, ahol délután 3 órakor kezdődött az ünnepség.²¹ Először Horváth János váci főszolgabíró köszöntötte a vendégeket, majd a falusi ifjak és lányok – kiváltképpen Gombai Erzsébet – szavalata és énekszámát következett. Az iparos- és gazdakör vezetőinek (Legéndi István és Heinisch Gyula) üdvözlő szavai után a Hiszekegyet és a Himnuszt énekelte el a közönség.²²

A Himnuszt eléneklése a dunakeszi Hősök emlékműve előtt. A kép baloldalán a Nemzetközi Falufejlesztési Kongresszus külföldi tagjai, középen Mayer János földművelésügyi miniszter, jobbról a magyar vendégek foglalnak helyet.

Ezt követően a külföldi vendégek megtekintették a kiállítást és a község kultúrházában a Faluszövetség propagandafilmjeit is. Délután 5 órakor magyar táncokat mutattak be a kultúrház (ma: Dunakeszi Járásbíróház, Fő út 24.) udvarán, az iskolásfiúk, a lovasleventék és a tűzoltók is gyakorlatoztak, illetve járási dalosversenyre is sor került. A magyar ruhába öltözött lányok körmagyart táncoltak, a magyaros fehér csipkébe öltözött földműves ifjúság pedig csárdást adott elő.²³ A külföldi résztvevők ezután Fótra utaztak, a Suum Cuique falusi rokkanttelep látogatására. Másnap egész nap megtekinthető volt a kiállítás, este pedig a díjak átadására is sor került.

17 Értékes tanácsok, termékeny eszmék a Falufejlesztési Kongresszuson. In: Budapesti Hírlap, 1929. június 4., 8.; A nemzetközi falufejlesztési kongresszus befejezte budapesti tanácskozásait. In: Magyarorság, 1929. június 4., 8.

18 Acsa, Alag, Alsógöd, Felsőgöd, Csomád, Csóvár, Fót, Kisnémedi, Őrszentmiklós, Püspökhatvan, Püspökszilágy, Szód, Vácbotyán, Vácduka, Vácharlyán, Váckisújfalu, Vácrátót, Veresegyház és Zsidó (Vácegres) is megjelentek Dunakeszi mellett.

19 Kiállítási meghívó. Révész István Helytörténeti Gyűjtemény, Iratok 2. Dunakeszi AD 2019.271.1.

20 Kiállítási meghívó. Révész István Helytörténeti Gyűjtemény, Iratok 2. Dunakeszi AD 2019.271.1.

21 Budapesti Hírlap, 1929. június 4., 8.

22 Magyarorság, 1929. június 4., 8.; Böszöry Ernő: A Falufejlesztési Kongresszus tagjainak látogatása Dunakeszin. In: Magyarorság, 1929. június 6., 7.

23 Néptanítók Lapja, 1929. június 21., 40.

Magyaros díszítésű fehér ruhába öltözött földműves gyerekek csárdást táncolnak Dunakeszin

Ekkor nyert aranykoszorús mesteri címet Jakovljevi Csedomír dunakeszi rézműves mester is.²⁴

A kiállításon a népegészségügy, anya- és csecsemővédelem keretében az ilyen jellegű dunakeszi és járási intézmények képeit, adatait, az anya- és csecsemővédelem eszközeit, illetve egy csecsemővédelmi intézmény berendezéseit mutatták be. Az iskolaügyet az elemi, tanonc- és polgári iskolák rajzai, az iskolai és női kézimunkák révén reprezentálták, de iskolai felszerelési tárgyak is kerültek a kiállítótérbe. A női kézimunkák közül a régi és új népies és egyéb kézimunkák szerepeltek, csipkék, hímzések mutatták a helyi asszonyok kezűességét. A háziipar és a népművészet képviselői a szövött munkák voltak, működésben lévő szövőszékek és rokkák kerültek a kiállításra, de néprajzi – így keszi – babák is. Hímzéseket, kivarrásokat, raffia- és szalmafonásokat, faragásokat és egyéb népművészeti készítményeket is bemutattak. A kézmű- és gyáripar az iparosok, segédek és tanoncok munkáit (elsősorban magyaros, népies és hasznos tárgyakat) állította ki. Továbbá a gyárak és malmok készítményeit, működésüket pedig fényképek segítségével ismertették. Szerepeltek itt építkezési anyagok, tervek és eszközök is. A mezőgazdaságot az egyes gazdák még lábön álló gabonatóbláiról származó legszébb és legjellegzetesebb gabonafajták mutatták be, cserépbe vagy ládába ültetve. Nemesített és más vetőmagok, kalászkok, gabona- és tengerítővek, és más termények is szerepeltek ebben a részben. Bemutattak talajmintákat, növényi betegségeket és az ellenük való védekezés lehetőségeit, tejtermékeket, gazdasági gépeket. A méhészek kasokat, kaptárakat, kereket, eszközöket, mézet és egyéb készítményeket vittek. A kertészek zöldség- és gyümölcsféléket, cserpeket és levágott virágokat, vetőmagvakat, konzerveket és befőtteket, a kertművelés eszközeit és facseteteket mutattak be. A vadászati, erdészeti és halászati kiállítás élő és kitömött állatokat, fegyvereket és hálókat tárt a közönség elé. A falufejlesztési szekcióban a járás községeinek fejlődésére vonatkozó táblázatokat, adatokat és grafikonokat, a községi intézmények és épületek tervrajzait, fényképét; a helyi ünnepek és gyűlések fotóit helyezték el. Egyúttal az egyes községek fejlesztésére készített terveket és rajzokat is bemutatták, a községvezetők arcképe-

ivel együtt. A régészeti és természettudományi témakörben Dunakeszi és a járás községeinek múltjára vonatkozó tárgyakat, bútorokat, zászlókat, okmányokat, könyveket, képeket, kéziratokat stb. mutattak be. A képzőművészet tárgykörben pedig festmények, szobrok, faragványok, elsősorban helyi művészek alkotásai várták a látogatókat. A szövetkezet és kereskedelem szekció a szövetkezetek működési adatairól és az árukról szólt. A levente-, cserkész- és tűzoltó egyesületek működésüket mutatták be képek és adatok segítségével, az általuk nyert díjakkal és emléktárgyakkal együtt.²⁵

A konferencián részt vevő, sokat tapasztalt Friedrich von Lindequist így fogalmazott, miután „egy csizmás földműves ember kifogástalan technikával eljátszotta Vécsey Ferenc egy hangversenydarabját a dunakeszi Kultúrház dísztermében: »Mit nem tud hát a magyar falu?«”²⁶ Ez is jelzi, hogy 1929-ben egy délutánra Dunakeszi megmutatta magát és a váci járás településeit Európa és a világ agrár- és falufejlesztési szakembereinek. Sok készülődés előzte meg ezt a délutánt, amelyet az országos sajtó ragyogónak értékelt. Természetesen voltak olyan írások is, amelyek a kiállítás kirakatszerűségét – ha nem egyenesen Patyomkin voltát – hangsúlyozták. A *Friss Újság* szerint „a dunakeszi kiállításon üvegszekerényben közszemlére teszi-e a Faluszövetség [...], hogy Magyarországon még 500 község nincs bekapcsolva az úthálózatba?”²⁷ A *Népszava* viszont így írt: „Nem ismerjük a kiállítás anyagát, de valószínűnek tartjuk, hogy bemutatták a külföld okulására a nyílt szavazást, a felekezeti iskolaszéket, a főszoigabírókat, a csendőrt, a baktort, mint ébresztőórát, a nyitott közutakat, az orvosmentes közegészségügyet.”²⁸ Mindezek ellenére Dunakeszi nemzetközi kiállítását nagyszerű, jól megszervezett, a falu életében kiemelkedő eseményként tarthatjuk számon.

A falufejlesztési kiállítás vendégei Dunakeszin. Balról jobbra: Firmin Grafiteau, a Nemzetközi Falufejlesztési Kongresszus belga elnöke, dr. Schandl Károly a kongresszus szervezője, Mayer János földművelésügyi miniszter, Nagy Sándor, a Faluszövetség igazgatója.

A képek forrása: *Vasárnap*. 1929. június 16., 1, 3, 11. (gyűjtötte Májer Tamás) és Révész István Helytörténeti Gyűjtemény.

24 Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye általános ismertetője és címtára. Harmadik kötet. Főszerk. F. Szabó Géza. Bp. 1931., 185.

25 Kiállítási meghívó. Révész István Helytörténeti Gyűjtemény, Iratok 2. Dunakeszi AD 2019.271.1.

26 *Magyarország*, 1929. június 6., 7.

27 500 úttalan falu és a falufejlesztési kongresszus. In: *Friss Újság*, 1929. április 27., 2.

28 *Fejlesztik a falut*. In: *Népszava*, 1929. június 4., 10.